

Udfordringer til kristen oplæring

Af Birgitte Kjær, lærer og cand. philol., lærer på Jakobskolen og Dansk Bibel-Institut

Udfordringerne står i kø, når det gælder den kristne oplæring – men det gør mulighederne også!

Den fælles udfordring

At børnene må få lov at høre Guds ord, så de får mulighed for at tro ham og vokse i livet med ham! Det er den centrale udfordring. Rundt om dette centrum står fx: At vokse i indsigt i Bibelen med evne til at læse og forstå den. At blive fortrolig med kristen tro og etik. At tanker og samvittighed stadig mere må formes af Guds ord. At vokse ind i en menighed og leve som lem på legemet - med netop den udrustning og personlighed, Gud giver den enkelte.

Når kristenlivet konkret skal udfolde sig, er der også brug for at kunne orientere sig i det kirkelige landskab. Det handler om folkekirken og strømninger i den, menighedstyper, foreninger og organisationer, andre kirkesamfund og tværgående kristne strømninger. Mange har også brug for indsigt i forholdet mellem kristendommen og andre religioner og livsopfattelser, fx ateisme og relativisme. Det handler om hjælp til at leve og virke frimodigt som kristen i det aktuelle åndsklima.

Den kristne oplæring rummer mange aspekter – og selv er den ét aspekt ud af mange i en sund kristen opvækst: Der skal være tid til at lege, spise, læse og regne, lære geografi og historie, husligt arbejde, personlig hygiejne, tv og computer og meget, meget andet. Centrum i den kristne oplæring, Guds ord, er dog samtidig fundamentet under alle de andre aspekter i opvæksten. Derfor er det vigtigt at børn og unge får hjælp til at relatere kristendommen til det almenmenneskelige liv, dér hvor det er relevant. Det kan handle om klima- eller terrortruslen, som må ses både i lys af vores forvalteransvar og i lys af jordens undergang og nyskabelse. Det kan handle om krop, sundhed og kærlighed, som også må ses i lys af både skabelse, syndefald, forvalteransvar og nyskabelse. Samtidig må børn og unge lære at forstå, at der er områder, hvor kristne kan vurdere forskelligt og ikke må binde hinandens samvittigheder. Hvordan praktiserer vi fx som privatpersoner næstekærlighed? Og hvordan tænker vi, at vi bedst forvalter vores fælles ressourcer i samfundet?

Bibelen giver os værdier, etik og livsforståelse som grundlag for alle aspekter i livet. Ind i mellem spiller dette grundlag en tydelig rolle. Andre gange ligger det dybt nede under det hele og betyder blot, at vi fx kan takke Gud for biografteren eller bede ham om hjælp til at få lært alt det svære i skolen. Forholdet mellem det almenmenneskelige og det kristelige er således afgørende for en sund kristen opvækst.

Kristen oplæring i praksis

Lad os se på et par børneliv:

August er 10 år. Han bor i X-købing med sine forældre. Hjemme synger de bordvers ved aftensmaden. Da han var mindre, sang forældrene aftensang og bad aftenbøn med ham. De læste også ind i mellem fra en børnebibel. Nu synes forældrene, at August er stor nok til selv at læse og bede, hvis han ønsker det. Om søndagen går familien i den lokale folkekirke med en god forkyndelse for de voksne. Der er enkelte andre børn i kirken, men der er ikke nogen særlige tiltag for børnene. Far og mor skiftes til at gå til det månedlige møde i missionshuset, mens den anden er hjemme hos August. I missionshuset er der juniorklub en gang om ugen. Hver anden gang bruger de god tid på noget med Bibelen og kristendommen, og hver anden gang er der forskellige aktiviteter, afsluttende med en andagt. Der kommer tre børn fra missionshusets familier og 10 andre fra lokalområdet. August går i 4. kl. i folkeskolen, hvor han hører lidt om kristendommen i den ene kristendomstime, de har om ugen, men de hører også om andre religioner, og somme tider snakker de bare om forskellige spændende emner.

Mille er også 10 år. Hun bor i Y-købing med sine forældre. Om morgenen beder de en udvidet bordbøn, hvor dagen lægges i Guds hænder. Efter aftensmaden er der familieandagt, og når Mille skal i seng, hjælper en af forældrene hende med selv at læse i Bibelen vha. Stifinder (en bibellæseplan for juniorer). Mille går på kristen skole, hvor hun også får en daglig andagt. To gange om ugen har hun kristendom, hvor de får en grundig kristendomsundervisning. Hun synger i skolens kor en gang om ugen, hvor de mest synger kristne sange. En gang om ugen går hun i junior i missionshuset. Om søndagen er hun enten med sine forældre i kirke, hvor der er børnekirke under prædikenen, eller hun er sammen med dem i missionshuset, hvor der også er børnemøde under den lidt længere prædiken. For nogle år siden opgav forældre at komme fast både i kirken og i missionshuset. Mille overvejer at begynde i kirkens pigekor. Efter jul får hun også mulighed for at gå til minikonfirmand.

Mille og August har begge kristne forældre, som ønsker at give dem en rigtig god kristen opdragelse. Begge parter inddrager kirke og/eller missionshus som samarbejdspartnere for den kristne oplæring. Og begge sender deres børn i skole. Når børnenes kristne oplæring bliver så forskellig, som tilfældet er, skyldes det grundlæggende tre faktorer:

- 1) De to hjem har meget forskellig kultur for synlig kristen praksis i familien.
- 2) Menighedslivet i de to lokalsamfund giver meget forskellige muligheder for kristen oplæring af børn.
- 3) Valget af skole giver forskelligt indspil til den samlede kristne opdragelse.

Det afgørende er helheden. Børnene har brug for at vokse i troen og i livet med Gud. Og børnene har brug for at udrustes til livet i Guds skabte verden med alle de opgaver og

udfordringer som er her - på basis af kristen etik og livsforståelse, hvor det er relevant. Hjem, menighedsliv, skole, institutioner, venner og medier må tilsammen give en god opvækst med hver sine bidrag til dette.

Helheden er det afgørende. Og den kan sammensættes på forskellig vis. Men når vi ser på August' og Milles opvækst, får børn som August måske for lidt kristen oplæring, og børn som Mille får måske for meget.

Udfordringer og muligheder i hjemmene

Hjemmene er nøglen til den kristne oplæring. Her går børnene i mesterlære hos kristne voksne op gennem hele barndommen. De ser voksne leve et kristent menneskeliv og tager ved lære af dette. Langt det meste af læringen foregår uden at være planlagt, og en del også uden at der sættes ord på det. Den første satsning på børnenes oplæring handler derfor om forældrene: deres liv med Gud og med hinanden, deres vækst i indsigt i troen og livet, og deres håndtering af livets mange udfordringer. Dernæst har forældrene behov for at få klargjort deres opgave som forældre og få redskaber til den. Det kan være i form af tilbud om kurser, bøger, artikler, brevkasser, hjemmesider – og ikke mindst i form af materialer til oplæringen af børnene.

Der er rigtig meget glædeligt at sige om materialer til børn: cd'er, andagtsbøger, børnebibler, dåbslys, film, børnebøger, computerspil, hjemmesider, bibellæseplaner, plakater, smykker osv. osv. En af de store opgaver er at hjælpe forældrene til kendskab til materiale og til kriterier for vurdering af dem. Og så må vi fortsat arbejde med udvikling af materiale, som er af teologisk, pædagogisk og kunstnerisk kvalitet.

Jeg tænker, at vi står over for to modsatrettede behov: Der er behov for at hjælpe nogle hjem til en forenkling af deres oplæring, mens andre hjem har brug for en udbygning af deres oplæring. Hvis barnet møder andagter og forkyndelse både i skole og i menighedsarbejde og også selv er begyndt at læse i Bibelen, så er der brug for forenkling. Måske skal familiens andagter gøres kortere. Måske bare en salme/sang? Måske Luthers korte morgen- og aftenbøn (se Kakekismen)? Måske et "ugens bibelvers"? Eller måske en fast Davidssalme for hver af ugens dage? Og derudover gerne en fast forbønstjeneste.

Hvis barnet ikke går på en kristen skole er der derimod behov for en udbygning af den kristne oplæring i hjemmet og/eller i menigheden. Her er der behov for at gennemtænke, hvordan de mange udfordringer kan løftes af hjemmet og menigheden, når der ikke er en skole, som bærer med på opgaven. Se senere.

Udfordringer og muligheder i menigheden

Forskelligt menighedsarbejde for børn og teenagere har forskellige traditioner for valg af indholdet i oplæringen. I missionsforeningerne har bibelfortællingen traditionelt stået stærkt i børnearbejdet, og andagter og taler om forskellige bibeltekster og emner har fyldt fra en gang i junioralderen. Det personlige kristenliv har stået centralt. I kirken har

konfirmandundervisningen typisk prioriteret emner i tilknytning til kristen tro og etik (gerne med udgangspunkt i katekismen), samt gudstjenesten og kirkerummet – altså det fælles gudstjenestelige kristenliv. Minikonfirmandundervisningen har desuden prioriteret centrale bibelberetninger.

Jeg tænker, at også menighedsarbejde for børn og teenagere står over for to forskellige behov. De børn, der går på en kristen skole, har især behov for, at menighedsarbejdet hjælper dem ind i det personlige og det fælles kristenliv og har ikke så meget behov for de mere kundskabsmæssige aspekter af den kristne oplæring. De børn, der ikke går på en kristen skole, har bestemt også behov for, at menighedsarbejdet hjælper dem ind i kristenlivets praksis. Men samtidig har de et stort behov for at arbejde med hele det større felt af udfordringer, som blev nævnt i artiklens indledning. Det kan ske i et samarbejde med hjemmets oplæring.

Jeg tror, at der er brug for at udvikle arbejdet med praksissiden i den kristne oplæring. Hvordan hjælper vi børnene ind i det personlige kristenliv og ind i menighedslivet? Hvordan giver vi plads til børns forskellige personlighed, blufærdighed og afklaring i forhold til troen?

Jeg tror også, at der er behov for, at vi udvikler materiale, som dækker et langt bredere kundskabsområde i forhold til den kristne oplæring, end vi har været vant til at inddrage i oplæringen i hjemmet og i menigheden. Der er behov for et materiale, som kan klæde både forældre og børne/junior/teenledere på til at give en bredde og en dybde i oplæringen, dér hvor børnene ikke går på kristen skole.

Udfordringer og muligheder i skolen

Folkeskolen skal ikke bidrage til børns kristne oplæring. Alligevel får den betydning for oplæringen: Hvor meget sandt og sundt vil der være i kristendomsundervisningen, som uden at være forkyndelse alligevel ligger fint i forlængelse af den kristne oplæring? Og hvor mange udfordringer møder barnet i form af en kristendomsforståelse, som er anderledes end menighedens? Et andet bibelsyn? En anden forståelse af muligheden for at kende sandheden? En anden forståelse af forholdet mellem kristendommen og religionerne? Hvor meget sandt og sundt møder barnet i de almene fag i forhold til menneskesyn (fx fostres og handicappedes værdi, seksualitetens rammer, kønsforskelligheden, kærlighedsforståelse mv.), natursyn (naturen som skabt, som tilfældig eller som guddommelig), samfundssyn (åndfrihed eller "relativisme-fundamentalisme") osv. Folkeskolen ønsker at være skole for alle. Derfor må nogle engagere sig i arbejdet for en folkeskole, der også kan være en god skole for kristne børn, og nogle må finde veje til, at forældre og/eller menigheder kan give børn og unge et kvalificeret fagligt modspil til dele af folkeskolens undervisning.

En kristen skole kan have visioner for både en god kristen oplæring og en sund almindelse. Men det kræver fortsat udviklingsarbejde at virkeliggøre visionerne. Kristne må kaldes til at uddanne sig til lærere, pædagoger og skoleledere. Der må arbejdes på at gennemtænke pædagogikken i kristent perspektiv, de almene fags relation til kristen etik og kristen livsforståelse, samt kristendomsfaget og samlingerne. Det lærer man ikke på

læreruddannelserne, og det er meget begrænset, hvad der findes af uddannelsestilbud, kursusudbud og fagbøger til lærerne inden for disse områder. Materialer til eleverne er også få. Foreningen af Kristne Friskoler gør et arbejde – og har gjort det gennem alle årene – for at udvikle området. KPI og DBI arbejder med hver sine felter inden for området. Og missionsforeningernes forlag har gennem årene haft enkelte udgivelser med tanke på de kristne skoler. Men alt i alt: Der er brug for en intensivering af indsatsen.

Hvor går vejen?

Ikke alt i den kristne oplæring kan eller skal planlægges og formaliseres. Det meste vil fortsat være mesterlære. Og vi kan aldrig planlægge os til dannelsen af modne kristne personligheder. Troen og livet er Helligåndens gerning.

Alligevel har jeg lyst til at spørge: Er tiden kommet til at gennemtænke et barns samlede behov for kristen oplæring og ikke blot tænke i hjem, skole og menighed for sig? Hvad har et barn kristeligt set brug for op gennem opvæksten? Har vi gennemtænkt dette, kunne vi fortsætte med at gennemtænke forskellige modeller for arbejdsfordeling og samarbejde mellem hjem, skole og kirke/missionshus, afhængig af hvordan menighedslivet og skoleforholdene er lokalt. Dette kunne igen danne baggrund for vores materialeudvikling – både til børn, juniorer og teenagere og til de voksne i hjem, skole og menighed, som forestår oplæringen af dem. Måske kunne noget af dette materiale foreligge i forskellige varianter med tanke på, hvor det skal bruges. Med internettets muligheder behøver vi ikke at tænke i, at alt materiale skal kunne trykkes og sælges i et bestemt oplag.

Det handler om Milles og August' og alle de andre børns fremtid, om menighedens fremtid og om kristenfolket som lys og salt i verden. Vi lever i en tid med store udfordringer, og endnu er mulighederne mange. Gud give os visdom til at gribe dem!

Til videre læsning

Birgitte Kjær: *Sammen gør vi det bedre*. Teologisk Pædagogisk Center 2007.

Birgitte Kjær: *Giv børnene det bedste*. LogosMedia 2007.

Birgitte Kjær: *Det gælder børnene i Troen, teksten og konteksten*, LogosMedia 2009, s.41-72

Birgitte Kjær: *Undervisning i kristendom*, Kristent Pædagogisk Forlag 2010, især s. 32-46

Denne artikel blev bragt på KPIs hjemmeside: www.kpi.dk